

**2/1783 ESAS SAYILI TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İÇTÜZÜĞÜ'NDE
DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR İÇTÜZÜK TEKLİFİNE İLİŞKİN
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ MUHALEFET ŞERHİ**

2/1783 Esas Sayılı “Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nde Değişiklik Yapılmasına Dair İçtüzük Teklifi”ne ilişkin muhalefet şerhimiz aşağıdaki gibidir.

1. Genel Olarak

7 Haziran 2015 seçim sonuçlarının Cumhurbaşkanı ve AKP tarafından tanınmaması ve barış sürecinin askıya alınması, Türkiye'yi yeniden şiddet sarmalının içine sürüklemiştir. Ağır ve gittikçe daha da ağırlaşan insan hakları ihlallerinin damgasını vurduğu bu süreçte iktidar, dört adımda varlığını güçlendirme imkanı yakalamıştır. 1 Kasım seçimleriyle iktidarı yeniden yakalayan AKP, 8 Haziran 2016 günü dokunulmazlıkların kaldırılması ve 4 Kasım günü HDP'nin eş genel başkanlarının da aralarında olduğu milletvekillerinin tutuklanmasıyla muhalefetsiz bir iktidar tesis etme iradesini açıkça ortaya koymuştur. 20 Temmuz 2016 günü olağanüstü hal ilanı ile yürütme, çok geniş ve denetimsiz yetkilerle donatılmış, bu yetkileri de fütursuzca muhalefeti sindirmek için kullanmaktan çekinmemiştir. Son olarak 16 Nisan 2016 günü, sonuçlarının meşruiyeti tüm kesimlerce benimsenmemiş olan referandum ile olağan dönemde de güçler ayrılığının olmadığı, denetimin son derece sınırlandırıldığı ve en önemlisi tüm yetkinin tek kişide toplandığı bir rejim inşa edilmiştir. Tüm bu aşamalarda, gerek yasal olarak gerekse fiilen yürütme orantısız ve denetimsiz bir biçimde güçlenirken, TBMM gün geçtikçe işlevsizleştirilmiş, yetki ve görevlerini kaybetmiştir.

TBMM'de ikinci büyük muhalefet partisi olarak faaliyetini sürdüren HDP'nin eş genel başkanlarının da aralarında olduğu 15 milletvekili tutuklanmıştır. Referandum sürecinde 10 milletvekili hapiste olan HDP yasama sürecine bu önemli eksikle dahil olmuş, seçim

alışmalarında binlerce parti yöneticisi ve çalışanı hapisteyken yürütmüştür. Alelacele ve eklektik bir teklifle getirilen bu değişikliğin uygulanabilmesi için uyum yasalarının çıkarılması mecburidir. Hukuk sistemimizi derinden sarsacak bir hukuk mühendisliği anlamına gelen bu süreçte muhalefetin sesini kısmak, gündem belirleme araçlarına el koymak ve sonuç olarak çoğunluğun sesini tek ses kılmak amacıyla bu içtüzük çalışması gündeme gelmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nde değişiklik teklifi her ne kadar 7 Temmuz 2017 günü, AKP ve MHP'li milletvekillerinin imzasıyla TBMM Başkanlığı'na sunulmuşsa da, değişikliğe dair 'talimat' 13 Haziran günü Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından, AKP Grup Toplantısı esnasında yaptığı konuşma ile verilmiştir. Erdoğan'ın art arda gelen açıklamaları, telaşla bir değişiklik teklifi hazırlanması mecburiyetini tetiklemiş, komisyon çalışmaları da aynı telaşla devam etmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin İçtüzük yapma geleneğine bakıldığında, yıllara yayılan çalışmaların ürünü olarak ortaya çıkan metinler yerine, çalakalem yazılmış, Anayasa ve İçtüzük ile hatta kendi kendisiyle çelişen ifadelerle dolu bir metni hoyrat bir telaşla Meclis'e taşımak, basit bir hukuka aykırılık sonucunu doğurmaz. Bu telaş sadece metni sakatlamakla kalmaz, ileride bu metnin izi sürülerek yapılacak yasama faaliyetlerini de sakatlar.

Bu İçtüzük değişikliği ile getirilmek istenen düzen, iki temel başlık altında incelenebilir. Bunlardan ilkinin başta yeni rejime uyum yasaları olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti'nde yapılacak tüm yasama faaliyetleri esnasında muhalefetin sesini kısmak şeklinde özetlemek mümkündür. İkincisi ise, özellikle değişiklik teklifinin 14, 15 ve 16. maddelerinde karşımıza çıkan düzenlemedir. Bu düzenlemeyle anayasal güvence altındaki kürsü dokunulmazlığı ve ifade hürriyeti ortadan kaldırıldığı gibi, tüm milletvekilleri çoğunluğun sözcükleriyle kendilerini ifade etmeye zorlanmakta, farklı fikirler veya ifade biçimleri cezalandırılmaktadır.

Bu çerçevede öncelikle usulî değerlendirmeler yapıldıktan sonra teklifin hangi gerekçelerle anayasaya aykırı olduğu izah edilecektir. Esasa ilişkin incelemede de yukarıda zikredilen iki başlık altında, maddelere ilişkin değerlendirmelerimize yer verilecektir.

2. Usul Açısından Değerlendirme

Halkın iradesinin tecelli ettiği yer olan parlamentoların işleyişi içtüzük ile belirlenir. Bu itibarla içtüzükler, halkın iradesinin yasa yapım sürecine en adil ve iyi şekilde yansımısını gözettiği ve milletvekillerine en uç ve aykırı görüşleri dilediğince ifade edecek zemini

sunduğu ölçüde demokratik bir hukuk devletine uygun olurlar. Öte yandan içtüzük, tüm milletvekillerinin giyimlerinden çalışma usullerine çok geniş alanda düzenlemeler yaptığı için, milletvekillerinin tamamını ilgilendiren bir metindir. Bu nedenle AKP'nin, bir süredir kesif bir milliyetçilik zemininde uzlaştığı MHP ile muhalefetin tüm itirazlarına kulak tıkayarak yaptığı değişiklik, tüm demokratik kriterlere ve çoğulculuk esasına aykırıdır. Konjonktürel olarak gücü elinde tutan bu iktidar bloğunu oluşturan milletvekillerinin, kendi elleriyle temsil yetkilerini sınırlandıran düzenlemeleri hayata geçirme çabası, halk iradesinin halkı temsil ettiğini söyleyenlerce itibarsızlaştırılması, Meclis'in milletin meclisi olma vasfını yitirmesi sonucunu doğuracaktır.

23. ve 24. yasama dönemlerinde oluşturulan İctüzük Uzlaşma Komisyonları gibi çalışmalar çöpe atılmıştır. 23. dönemde kurulan ve o dönem DTP Grup Başkanvekili olan, şu an hukuksuzca cezaevinde tutulan Eş Genel Başkanımız Selahattin Demirtaş'ın yer aldığı, diğer partilerden de birer üyenin olduğu İctüzük Değişikliği Uzlaşma Komisyonu bir taslak metin oluşturmuşsa da, iktidar bu taslağı Genel Kurul gündemine getirmemiştir. 24. dönemde de benzer şekilde, dört siyasi parti grubundan birer üyenin bulunduğu İctüzük Komisyonu oluşturulmuş ve çalışmalarını bitirmeden, AKP kendi İctüzük değişiklik teklifini 156 sıra sayılı gündem ile dayatarak Genel Kurul'a getirmiş ve bugün bu teklife imza veren muhalefet partisi de dâhil olmak üzere tüm partilerden aldığı büyük tepki üzerine geri adım atmak zorunda kalmıştır. Bu dönemde uzlaşma arayan çoğulcu bir yöntem ile sayı üstünlüğünün verdiği otoriteye dayanan dayatmacı bir yöntem arasında gidip gelen AKP, bu son teklif ile çoğunlukçu bir üsluba savrulmakla yetinmemiş, Meclis çalışmalarının geleceğini de tüm çoğunluk partilerinin tahakkümüne teslim etmiştir. Geçmişteki çalışma ve uzlaşmaların hiç dikkate alınmamasının üstüne, içtüzük görüşmeleri boyunca bu dönemde uzlaşılan bazı hususlar hem bütünlüğünden hem bağlamından kopararak muhalefet partilerine dayatılmıştır. Bu çarpıtma, İctüzük değişiklik teklifinin gerekçesinde yer alan "*İctüzük değişiklik metni hazırlanırken 23 ve 24. dönemlerde kurulan İctüzük Uzlaşma Komisyonlarında parti gruplarının üzerinde anlaştığı değişiklikler esas alınmış ve geliştirilmiştir*" ibaresinde de görülmektedir. Özetle, eşit temsil ilkesine dayanarak, grup başkan vekilleriyle görüş birliği temelinde belirlenen başkaca bir yöntem ile bu çalışmaların yapılması demokratik bir tercih olurdu.

İctüzük teklifinasıl bir telaşla TBMM gündemine getirildiyse, aynı telaşla görüşülmüş ve alt komisyon süreci tamamlanmıştır. Tıpkı son dönemde Anayasa Komisyonu gündemine alınan diğer çok temel değişikliklerde olduğu gibi, İctüzük değişikliğinin gerekçesinde de sürat

vurgusu vardır. Ülkenin sorunlarının süratle çözümü için Parlamento'nun yeterince hızlı çalışmadığı gerekçede yazılmıştır. Esas komisyon tartışmalarında, alt komisyona nazaran muhalefete daha geniş söz hakkı tanınmışsa da, bu ileri sürülen itirazların değerlendirilmesi ve teklifin katılımcı bir biçimde yeniden ele alınıp, muhalefetin itirazları doğrultusunda demokratikleşmesine evrilmemiştir. İktidarda adeta bir saplantıya dönüşen hızlanma gayesi üzerinde de kısaca durmak gereklidir. Bu noktada Alain Badiou'ya kulak vermek gerekirse, *"Hız tutarsızlığın maskesidir. Felsefe bir yavaşlatma işlemi önermelidir. Hızlanma buyruğu karşısında düşünceye ait bir zaman inşa etmelidir."* Bugün Parlamento'da fikirler hıza kurban edilmektedir.

Bu itibarla, önümüzdeki İçtüzük teklifinin getiriliş biçimi, içeriğinden bağımsız olarak hayli sorunludur. Önceki yasama dönemlerindeki uzlaşma kültüründen uzak, olgunlaşan tartışmalara terstir. Dolayısıyla bu teklifin bütünüyle geri çekilerek, Meclis'teki tüm siyasi partilerin temsil edildiği bir uzlaşma komisyonu ile yeni ihtiyaçlar da dikkate alınarak bir değişiklik yoluna gidilmesi HDP olarak ilkesel önerimizdir.

3. Anayasa'ya Aykırılık Açısından Değerlendirme

Halkların iradesini temsil eden milletvekillerinin iradesinin yasama faaliyetine nasıl yansıyacağını düzenleyen içtüzükler, iktidar ile muhalefet arasında denge kuran, gücün kullanım çerçevesini belirleyen ve gücü hukukla sınırlayan metinlerdir. Anayasa Mahkemesi'nin isabetle belirttiği gibi, *"Normlar hiyerarşisinde en üst noktada yer alan Anayasa, yasalar gibi İçtüzük'ün de dayanağı ve belirleyicisidir. Bu nedenle demokratik bir devlette meclislerin kendi iç çalışmalarını serbestçe düzenleme konusunda yetkileri de Anayasa ile sınırlıdır"*¹. Bu çerçevede Anayasa yok sayılarak bir içtüzük ihdas edilemez. Anayasa'ya uygunluk mecburiyeti olan içtüzükler, kendi içlerinde de tutarlı olmak ve İçtüzük'le belirlenen kurallarla uyumlu olmak durumundadır. Bununla beraber içtüzük hazırlanırken, parlamentonun teamül hukuku da göz ardı edilemez. İçtüzük, norm yaratıcı niteliği nedeniyle gelecekteki yasama işlemlerinin yükünü de sırtlamaktadır. Bu nedenle demokratik nitelikten uzaklaşması, baştan aşağı hukuk sistemini etkileyecek önemdedir. Anayasa'ya aykırılık iddialarının titizlikle denetlenmesi gerekirken, komisyon çalışmalarında üstünkörü ele alınması ve hiçbir düzenlemenin yeniden gözden geçirilmemesi bu itibarla tedirgin edicidir.

3.1. Anayasa'nın 2. maddesine aykırılık

¹ AYM, E. 2001/129, K. 2002/24, 31.1.2002 günlü karar, RG. 18.6.2002, 24789.

Anayasa Mahkemesi bugüne dek İÇtüzük düzenlemelerinin Anayasa'ya uygunluğunu denetlerken sık sık 2. maddede yer alan "demokratik hukuk devletinin" gereklerine atıfta bulunmuştur. Bu denetimi yaparken mahkeme, yasama faaliyetlerinin tıkanmaması ile muhalefetin bilgi edinme, fikir oluşturma ve bu fikirleri ifade etme hakları arasında bir denge kurmaya çalışmıştır. Bazı sınırlamalar, hakkın kötüye kullanılarak yasama faaliyetinin engellenmesini önlemek amacıyla, ama muhakkak durumun gerektirdiği ölçüde olmak kaydıyla kabul edilebilir bulunmuştur. Buna mukabil Mahkeme, yasama etkinliklerinin ayrılmaz bir parçası olan görüşme ve önerge vermenin bütünüyle yasaklanması, milletvekillerinin görüşlerini ifade etmelerinin engellenmesi veya orantısız bir biçimde sınırlandırılması gibi halleri, Anayasa'nın 2. maddesine aykırılık olarak değerlendirmiştir. Örneğin AYM, yukarıda da zikredilen kararında, kanun tasarısı ve tekliflerinin tümü hakkında yapılan konuşmaların kısıtlılığını da nazara alarak, beş dakikalık sürenin yasama faaliyetlerine katılımını ve siyasi parti grupları, hükümet ve komisyonun işlevlerini yerine getirmelerini sağlayacak yeterlikte olmadığı sonucuna varmıştır². Mahkeme aynı kararda, komisyon ve hükümetin verebileceği önergeleri sınırlandırmazken, milletvekillerinin yalnızca dört önerge verebileceğini düzenleyen maddeye ilişkin de şu değerlendirmeyi yapmıştır³: "*Çoğunluğa karşı azınlığın, iktidara karşı muhalefetin haklarının korunmadığı bir rejim demokratik sayılamaz. Bunlar arasında bir denge kurulması, uzlaşma sağlanması demokrasinin gereğidir.*"

Anayasa'nın getirdiği ve Anayasa Mahkemesi'nin sınırını çizdiği bu anayasallık kriteri ile değerlendirecek olursak, değişiklik teklifinin pek çok maddesinde öngörülen süre kısıtlamaları Anayasa'nın 2. maddesine aykırılık teşkil eder. Aşağıda detaylı bir biçimde ele alınacaksa da, değişiklik teklifinin ikinci maddesinde parti gruplarının grup önerilerine kırk dakika yerine on dört dakika ayrılmasını öngören düzenleme bunlardan biridir. Böylece ülkenin önemli sorunlarını konuşma süresi de üç dakikaya indirilmektedir. 3. madde ile öngörülen düzenleme yukarıdaki içtihadı göre Anayasa Mahkemesi'nin iptal gerekçesine bire bir uymaktadır. Tasarı, teklif ve KHK'ların esas komisyon görüşmelerinin 45 gün içinde sonuçlandırılmaması halinde, doğrudan Genel Kurul gündemine alınmasına ilişkin olan bu düzenleme, bu işlemler üzerine hükümet ve teklif sahibinin beşer dakikalık söz hakkını muhafaza ederken, milletvekilinden bu hakkı almıştır. Karar uyarınca, "*İÇtüzüğün 81. maddesinin dördüncü fıkrasında, "Maddeler üzerinde siyasî parti grupları, hükümet ve*

² AYM, E. 2001/129, K. 2002/24, 31.1.2002 günlü karar, RG. 18.6.2002, 24789, s. 24.

³ AYM, E. 2001/129, K. 2002/24, 31.1.2002 günlü karar, RG. 18.6.2002, 24789, s. 25.

komisyona beşer dakika süre ile söz verilir" denilerek bunlarla ilgili daha önce on dakika olan konuşma süresi beş dakikaya indirilmiş, ayrıca üyeler hakkında bir düzenleme getirilmeyerek üyelerin daha önce beş dakika olan maddelere ilişkin söz hakları tümüyle ortadan kaldırılmıştır.İçtüzük değişikliğine ilişkin teklifin gerekçesinden, bu düzenlemenin de Genel Kurul çalışma süresinin rasyonel kullanılarak daha çok kanunun daha kısa sürede sonuçlandırılması, bu yolla TBMM'nin çalışmalarındaki verimliliğinin artırılması amacıyla yapıldığı anlaşılmaktadır. (...) Dava konusu dördüncü fıkarda, üyelerle ilgili bir düzenleme getirilmeyerek, bunların daha önce beş dakika olan konuşma süreleri kaldırılmış böylece maddeler üzerinde söz almaları engellenmiştir. Bu durumun, yalnız seçildikleri bölgeyi veya kendilerini seçenleri değil, bütün milleti temsil eden milletvekillerinden, bağımsızlar ile TBMM'nde grubu bulunmayan siyasî partilerin, yasama etkinliklerinin bir bölümüne katılamamaları, bu bağlamda, Meclis iradesinin eksiksiz olarak yansıtılamaması sonucunu doğuracağı açıktır. (...) Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. ve 87. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir".

Kararda hem milletvekillerinin iradesinin TBMM'ye tam olarak yansımaları güvence altına alınmış, hem de hükümet, komisyon ve milletvekilleri arasındaki dengenin hükümet lehine orantısız bozulmasının önüne geçilmiştir. Oysa düzenleme, böyle bir denge gözetilmeden yapılmıştır.

Değişiklik teklifinin 2. maddesinde yer alan, grup önerileri üzerine 40 dakika konuşma hakkının 14 dakikaya indirilmesi, 7. maddesinde tutanak üzerinde düzeltme yapılmasına sözlü olarak izin verilmesini kaldıran hüküm, 8. maddesinde usul hakkında konuşmanın süresini daraltan hüküm, komisyona havale işlemine itiraz eden vekilin söz hakkını kaldıran 9. madde, milletvekillerinin önergelerde kaleme aldıkları tutumların tam olarak kayda geçmesini imkansız kılan 11. madde,külli bir yasak rejimi öngören 14, 15 ve 16. maddeler, bu sebeplerle Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır.

Anayasadaki kuvvetler ayrılığı ilkesi 16 Nisan2017 referandumu ile ortadan kaldırılarak kuvvetler tek elde adeta birleşmiştir. Yasama karşısında yürütmenin orantısız ve kontrolsüz biçimde yetkilendirildiği bu yeni rejimde Meclis de etkisizleştirilmektedir. İçtüzük değişikliği anayasa değişikliğinin bu niteliğiyle uyumludur ve iktidar partisinin 2011'den sonra niyetlendiği ve hedeflediği çoğunlukçu yönetim anlayışına dair attığı adımlardan kritik bir tanesidir.

3.2. Anayasa'nın 6, 7 ve 87. maddelerine aykırılık

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasa'nın 7. maddesi uyarınca millet adına yasama yetkisini icra eder. Bu yetkinin kaynağı da Anayasa'nın 6. maddesiyle düzenlenen egemenliktir. Bu temel dayanaklar çerçevesinde, TBMM'ye Anayasa'nın 87. maddesi uyarınca görev ve yetkiler verilmiştir. Bu çerçevede Parlamento halkların iradesiyle oluşan, temsil, denetim ve yasama olmak üzere üç temel fonksiyonu olan bir organdır.

Seçimle oluşan Parlamento aritmetiği, yasama dönemi boyunca korunmalı, böylece halkın iradesinin en iyi biçimde yasama organına yansması sağlanmalıdır. Oysa 7 Haziran seçimlerinde, HDP'nin barajı güçlü bir oy oranıyla aşması sonucu oluşan tablonun Cumhurbaşkanı ve AKP tarafından tanınmaması neticesinde erken seçime gidilmiştir. 1 Kasım'da HDP yeniden barajı aşarak TBMM'nin ikinci büyük muhalefet partisi koltuğuna oturmuştur. Bu sonucu da tanımayan iktidar, önce dokunulmazlıkları kaldırarak, ardından HDP'nin eş genel başkanlarının da aralarında olduğu milletvekillerini tutuklayarak bu aritmetiği değiştirmeye çalışmıştır. Bu süreçte HDP'nin eş genel başkanı Figen Yüksekdağ'ın milletvekilliği, dokunulmazlığının kaldırılmadığı bir dosyada, tamamen hukuka aykırı biçimde yürütülen bir yargılama sonucu düşürülmüştür. Bunu kesinleşen cezası nedeniyle Diyarbakır milletvekili Nursel Aydoğan'ın milletvekilliğinin düşürülmesi izlemiştir. Bununla da yetinmeyen iktidar, HDP'li üç milletvekili hakkında devamsızlık nedeniyle milletvekilliğinin düşürülmesi sürecini başlatmıştır. İki milletvekilinin komisyon süreci tamamlanmıştır. TBMM'nin kurulduğu günden bugüne dek, kesinleşen ceza nedeniyle milletvekilliğinin düşürülmesinin yalnızca bir örneği varken, devamsızlık nedeniyle milletvekilliğinin düşürülmesinin yalnızca iki örneği bulunmaktadır. Meclis tarihinde yeri olmayan bu uygulamaların bir dönemde HDP'ye yönelik icrası, iktidarın niyetini açık etmektedir.

Parlamentonun temsil, denetim ve yasama olmak üzere üç temel fonksiyonu vardır. Milletvekillerine yönelik baskı ve son anayasa değişikliğiyle meclisin fonksiyonları zaten zedelenmiştir. İktidarın değişikliğiyle bu işlevler daha da daraltılmaktadır. Temsil ve denetim fonksiyonlarını dışlayan veya zayıflatan, sadece yasamayı, hem de iktidarın belirlediği şekliyle, yani yürütmenin gölgesinde icra etmeyi hedefleyen herhangi bir parlamenter düzenin Anayasa'ya uygun olduğu iddia edilemeyeceği gibi demokratik olduğu da iddia edilemez.

Teklif muhalefetin gündem belirleme, toplumun farklı kesimlerinin sorunlarını meclis kürsüsüne taşıma, iktidarı eleştirme mekanizmalarını son derece daraltmayı hedefleyerek

milletvekillerinin kürsüde konuşma sürelerini olabildiğince azaltarak ve milletvekillerinin kendilerini ifade biçimlerini siyasi iktidar bloğunun keyfi cezalandırma mekanizmalarına teslim etmektedir.

Yukarıda zikredilen Anayasa Mahkemesi kararında, Anayasa'nın 87. maddesine referansla, *"kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin görev ve yetkileri arasında sayılmıştır. Çağdaş demokrasilerde, siyasî tercihlerin ve kararların oluşumunun mümkün olan ölçüde geniş ve açık tartışmalarla sağlanması, iktidar ve muhalefet partileri ile milletvekillerinin seçmen önündeki sorumluluklarının gereğidir. Bu bağlamda, yasama işlevi yerine getirilirken, iktidar-muhalefet diyalogu içinde Meclis iradesinin yansıtılmasında yapılan konuşmalar kadar bir aydınlanma ve bilgilenme aracı olan soruların da önemi yadsınamaz."* denmektedir. Parlamenter sistemde parlamentoların yukarıda anılan fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için çeşitli mekanizmalar vardır. Başta denetim mekanizması olmak üzere, katılım, temsil gibi mekanizmaların işletilmesini sağlamak parlamentonun demokratik niteliğini korumanın ön şartıdır. Soru, meclis araştırması, gensoru, genel görüşme denetim fonksiyonunun ana unsurlarıdır. Grup önerileri de, muhalefetin ülke gündemine ilişkin önemli gördüğü konuları Parlamentoda tartışmaya açarak, kimi zaman sadece muhalefetin gündemi belirleyebildiği bir mekanizmadır. Teklifle bu mekanizma etkisizleştirilmektedir. İktidar değişikliği teklifiyle konuşmalar ile beraber milletvekillerinin kendilerini nasıl ifade edecekleri, kullanacakları kelimeler de kısıtlanmaktadır.

3.3. Anayasa'nın 25, 26, 83 ve 90. maddelerine aykırılık

Teklifin 14, 15 ve 16. maddeleri Anayasa'nın 25. maddesinde yer alan; *"Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz."* ve 26. maddesinde yer alan; *"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir"* hükümlerine aykırılık teşkil etmektedir.

Meclis bir forum niteliğindedir ve kesinlikle bürokratik bir mekanizma değildir. Ancak iktidar bloku Meclisi bir devlet dairesi olarak algılamak ve çalıştırmak istemektedir. Sundukları teklifte disipline ilişkin getirilmek istenen düzenlemeler de buna hizmet etmektedir. Teklifteki 14,15 ve 16. maddeler Anayasa 83'e çok net biçimde aykırı olmakla birlikte aynı zamanda Anayasanın 25, 26 ve 90'ıncı maddelerine de açık aykırılık teşkil etmektedir. Özellikle teklifin 16. maddesi ile tarihsel olaylarla ilgili tartışmalarda tekçiliği, yani hatırlama, kavrama

ve yorumlama biçiminde tekliği dayatmaktadır. Bu denli muğlak ve amacı milletvekillerini belli bir ideoloji çerçevesine hapsedme amacı güden bir düzenleme kabul edilemez. Bir milletvekilinin konuşma hakkını, kavrama, değerlendirme ve yorumlama biçimini bu şekilde iktidarın ve çoğunluğun tasarrufuna bırakan bir düzenleme, demokrasiyi apaçık ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi şok edici, aykırı, her türlü beyanı düşünce özgürlüğü kapsamında değerlendirmekte ve özellikle parlamenterlerin, siyaset yapanların yani doğrudan siyasi sorumluluk alanların ifade özgürlüğünü ise daha geniş yorumlamaktadır. Yani parlamenterler şok edici olmanın ötesinde ifadeler de kullanma hakkına sahiptirler. Parlamenterlerin ifade özgürlüğü, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile en geniş şekilde güvence altına alınmıştır. Dolayısıyla bu teklif metni, Türkiye'nin imzacı olduğu uluslararası hukuki belgeleri de yok sayan, açıkça ihlal eden bir niteliktedir. "İlk 4 maddeye aykırı beyanda bulunmak" demek Meclisi oluşturan çoğunluk, herhangi bir milletvekilinin konuya ilişkin herhangi bir ifadesine ceza verebilir demektir. Bu düzenleme ile Meclisin meclis olma vasfı ortadan kaldırılmakta, Meclis bir devlet dairesine, milletvekilleri de birer devlet memuruna dönüştürülmek istenmektedir. İfade özgürlüğünün geçerli olmadığı, muhalefet etmenin imkânsızlaştığı bir Meclis inşa edilmek istenmektedir. Milletvekillerini, mali haklarını kısıtlamakla, maaş kesintisi cezalarıyla tehdit etmek hem hukuk dışı hem de ahlak dışıdır; sadece anayasaya ve hukuk tekniğine değil, ahlaka da aykırıdır. Rövanşist duygularla hazırlanan içtüzük değişiklik metni ile sağlanmak istenen düzen, Türkiye'nin geleceğini de ipotek altına almaktadır. Son derece ironiktir ki iktidar, gelecekte kendisinin maruz kalacağı baskıların temellerini de kendi elleriyle hazırlamış olmaktadır. Bu teklifin 15. maddesi ile getirilmek istenenin tarihsel vebal, ahlaki vebal, siyasi vebal ağır olup, getirilmeye çalışılan yasaklar ile tarih ve kültür de tek tipleştirilmeye çalışılmaktadır.

Anayasalar, değişebilir metinlerdir. İlk 4 maddenin mevcut Anayasaya göre değiştirilemez olarak kabul edilmesi, bu maddelerin tartışılmaz olduğu anlamına gelmez. 1982 Anayasası yürürlüğe girdiğinden bu yana ilk 4 maddesi dışında da, ilk 4 maddesi bağlamında da, sayısız eleştiriye konu olmuştur. Değiştirilemez olmayı, eleştirilemez olmaya indirgediğiniz anda demokratik zemin terk edilmiş, otoriter bir sisteme geçilmiş olunur. Anayasalar insan yapımıdır ve insan yapımı olan bütün metinler gibi, bütün diğer eserler gibi eleştirilebilirler. Çoğulcu sistemlerde her bir parti farklı bir görüşle, farklı bir programla seçim yarışına girer, siyasi rekabete girer. Buradan seçilen her milletvekili milleti temsil eder, ancak kendi yarışa girdiği siyasi partinin programlarını, görüşlerini, kendi seçmenini, kendisini doğrudan seçen

seçmenin taleplerini, umutlarını, beklentilerini ve rahatsızlıklarını yerine getirme yükümlülüğünü alır. Millet dediğiniz şey tek bir görüşten, tek bir inançtan, tek bir kültürden, tek bir etnik yapıdan oluşan bir şey değildir. Dolayısıyla yurttaşlar topluluğu, çoğulcu bir yapıdır. Bu görüş farklı bir anlayışa vücut verir, çoğulcu anlayışta ise bütün seçimler ancak çoğulcu bir yarış, farklılıkları farklı talepleri, rahatsızlıkları temsil eden bir yarış olursa anlam ifade eder. Eğer bu Meclise yansımayacaksa, Meclise gelen herkes tek bir görüşü savunacaksa, sadece ayrıntılarda farklı görüşler savunacaksa bunun adı demokrasi değildir, böyle bir Parlamento da demokratik bir Parlamento değildir. Anayasa siyasi partilerin ortak siyasi programı değildir. O nedenle bu teklif, açık düşünce özgürlüğüne, düşünce özgürlüğünün evrensel ilkelerine, Anayasa'mızın düşünce özgürlüğünü düzenleyen hükümlerine ve somut olarak parlamenterlerin mutlak dokunulmazlıkla korunan ifade özgürlüğüne aykırıdır.

4. Esasa İlişkin Değerlendirme

Giriş kısmında bahsedildiği üzere İçtüzük değişiklik teklifiyle getirilmek istenen düzenlemeler iki temel başlık altında incelenebilir. Bu bölümde, yukarıda açıklanan sistematik çerçevesinde maddelerin değerlendirilmesine yer verilecektir.

4.1. Muhalefeti Susturmaya Yönelik Değişiklikler

Türkiye bir senedir sert OHAL koşullarında, yürütmenin sınırsız ve denetimsiz yetkisi altında yönetilmektedir. Bu süreçte, hükümetin kontrol edemediği gazete, televizyon ve ajanslar kapatılmakta, gazeteciler, insan hakları savunucuları, avukatlar hukuki gerekçeler olmaksızın hapsedilmektedir. Bu ağır iklim, toplumun üzerine de çökmüş durumdadır. Basında iktidar, muhalefetle kıyaslanmayacak bir sıklıkta ve genişlikte yer almaktadır. Yüksek seçim barajına rağmen parlamentoda temsil imkanı bulan muhalefetin elindeki en önemli araçlardan biri Meclis kürsüsüdür. Değişiklik teklifinin çoğu maddesi, muhalefetin bu anlamda sesini kısmaya yöneliktir. Teklif ile getirilmek istenen yeni düzende, sadece muhalefetin sesini kısmak değil, yasa yapım süreçlerine aktif katılımının önüne geçerek, muhalefetsiz bir Mecliste yasa yapım süreci hedeflenmektedir.

Karşı karşıya olduğumuz teklif, İçtüzük'ün muhalefetin sesini kısmaya yönelik ilk adımı değildir. Yukarıda defalarca bahsedilen Anayasa Mahkemesi kararında da iktidarın bu yönlü girişimi, Anayasa'nın yukarıda açıklanan maddelerinin ihlali gerekçesiyle iptal edilmiştir. 2001 yılında hazırlanan İçtüzük dönemin muhalifi (DYP ve Refah Partisi), bugünün muktediri

AKP milletvekillerinin de aralarında bulunduğu 117 milletvekili tarafından Anayasa Mahkemesi önüne taşınmıştır. İçtüzük'ün gözetmesi gereken hassas dengeler, başvuru dilekçesinde veciz bir biçimde dile getirilmiştir: *"Değişiklik, özel yasama usulünü sınırlanamaz biçimde genişletmiş, keyfilik alanı yaratmış ve inisiyatifi, partilerin uzlaşma erdeminden iktidar çoğunluğunun oylarına terk etmiştir. Uzlaşmaya ve kültürüne önem vermeyen yeni hüküm, rejim bakımından da tehlikeler doğuracak, sürekli kriz üretecek "çıban-başı" niteliğindedir. Artık "Danışma Kurulunun oybirliği" değil, iktidar çoğunluğunun "muhalafete kulak tıkayan" parmakları; özel yöntemi ve uygulanacak teklif/tasarı grubunu belirleyecektir. Değişiklik, hükümetin KHK rejimini işletmemesi ve Anayasa Mahkememizin o yöndeki içtihatlarından kaçınma gizli sebebine dayanmaktadır. Hukuktan kaçan yürütme, yaşamayı kuşatarak ve onun temel hukukunu askıya alarak dikensiz gül bahçesi yaratmak istemektedir."*

Değişiklik teklifinin 2. maddesinde yer alan, grup önerileri üzerine konuşma süresinin kısaltılması, bunun en açık örneklerinden biridir. Türkiye'nin sorunlarını gündeme getirmek için grup önerilerine dair konuşmak, muhalafetin sunduğu kanun tekliflerinin gündeme alınmasının imkansızlığı nazara alındığında, muhalafet partilerinin elindeki en güçlü imkandır. Öneriyi sunan parti bakımından on dakika olan sürenin beş dakikaya indirilmesi, ardından diğer gruplardan söz hakkı tanınan milletvekillerinin süresinin de onar dakikadan üçer dakikaya indirilmesi, bırakalım etraflı bir tartışmayı, konunun ele alınmasını dahi imkansız hale getirecek bir sınırlamadır. İktidarın bugünkü çoğunluğuna dayanarak yaptığı bu tasarruf, ölçsüz bir kısıtlama getirmektedir.

Komisyon'da tasarı, teklif veya kanun hükmünde kararnamelerin incelenmesi için tanınmış süre sonunda Hükümet ve teklif sahipleri metnin doğrudan Genel Kurul gündemine alınmasını isteyebilirler. Bu talep üzerine Hükümete, teklif sahiplerine ve bir milletvekiline beşer dakika olarak tanınan süre, Hükümet ve teklif sahibi bakımından korunurken milletvekilinin elinden alınmaktadır. Böylelikle örneğin Komisyon'da uzmanlarla tartışılması gereken kritik önemdeki bir teklifi iktidar, tartışmalar olgunluğa ermeden doğrudan Genel Kurul'a getirebilecek, bu durum karşısında muhalafetin hiçbir söz hakkı olmayacaktır.

Değişiklik teklifinin 7. maddesinde tutanak üzerinde yer alan bir beyanla ilgili düzeltme yapılmasına sözlü olarak imkan tanınmasını kaldıran hüküm de muhalafetin sesini kısımaktadır. Bir ifade nasıl sarf edilmişse, aynı şekilde düzeltilmesi gerekir. Her ne kadar milletvekili ve bakan bakımından bu olanak kaldırılmışsa da bir bakanın, kamuoyunda sözünü

istediği şekilde yeniden söyleme ve düzeltme imkanı milletvekiline oranla daha yüksektir. Bu nedenle sözlü olarak sarf edilen ve tutanaklara geçen bir ifadenin sadece yazılı olarak, yalnızca Meclis'in tozlu raflarında yer alacak bir usulle düzeltilmesinin öngörülmesi de tüm milletvekillerinin ama en çok muhalefet milletvekillerinin elindeki imkanı kısıtlayan bir düzenlemedir.

Grup önerileri üzerine konuşmanın kısıtlanması gibi, usule ilişkin gündemlerde de on dakika olan konuşma hakkının kısıtlanması, muhalefetin elinden alınan önemli bir imkandır. Böylece Türkiye'nin önemli sorunları gibi usuli öneriler de üstünkörü tartışmalarla, layıkıyla değerlendirilmeden ve olgun bir fikir oluşturulmadan geçilecektir. Bu olanakların yokluğunda Meclis, adeta bir kanun yapma fabrikasına dönüşecektir. Her ne kadar farklı koşullarda ve farklı kuralların iptali için kaleme alınmışsa da, mezkur Anayasa Mahkemesi kararının verilmesine neden olan dilekçede güdülen kaygı benzerdir. Buna göre, *"(...) tasarı/teklifleri toptan ve torba yöntemle, bir günde, bir haftada kanunlaştırmak mümkün olabilecektir, imalathaneye dönüştürülecek yasama organı, yasama kalitesizliğinin ağır yükü altında ezilecek ve güvenilirliğini tamamen yitirebilecektir."*

9. maddede kanun tasarılarının ilgili komisyona doğrudan havale edilmesiyle ilgili itiraz usulü de sözlü olmaktan çıkarılarak yazılı hale getirilmiştir. 11. maddeyle, bir kanun teklifi veya tasarısı üzerinde görüşülürken verilen değişiklik önergelerinin önce verilmiş, sonra aykırılık sırasına göre okunması ve işleme konulması usulü kaldırılmaktadır. Yeni düzenleme, aynı mahiyetteki önergelerden 'en kısa olanının' okunmasını öngörmektedir. Siyasi partiler bir değişikliği talep ediyorlarsa, talep ettikleri husus aynı bile olsa gerekçeleri farklı olabilir. Burada hiçbir ayrıma gidilmeksizin yalnızca 'en kısa olanın' okutulması, değişiklik önergelerinin mahiyetinin, gerekçelerdeki farklılıkların hıza kurban edilmesi anlamına gelmektedir. Siyasi partilere, kendi önergesini okutabilmek için söyleyeceklerinden feragat etmeyi dayatan, aksi takdirde önergesinin belki de tam zıt kutuplarda fikirlere sahip başka bir önergeyle aynıymış gibi değerlendirilmesi sonucunu doğuran bu değişiklik de demokrasiyi ve fikirlerin olgunlaşmasını hız uğrunda feda etmektedir.

Külli bir yasak rejimi öngören 14, 15 ve 16. maddeler de muhalefetin sesini kısmak amacını gütmekteyse de, bu düzenlemelere muhalefeti hizaya getirme arzusu sinmiştir. Bu nedenle İçtüzük sistematğine göre, disiplin cezaları başlığı altında yer alan bu düzenlemeyi, biz de ayrı bir başlık altında değerlendireceğiz.

4.2. Milletvekillerini Hizaya Sokmaya Yönelik Değişiklikler

Yasama organları kendi işleyişlerini ve düzenlerini sağlamak için milletvekillerine yönelik birtakım disiplin cezaları öngörebilirler. Nitekim İngiltere, Fransa ve Almanya gibi ülkelerde böyle bir sistem kurulmuştur. Bir disiplin rejimi kurarken, hukukun bütünlüğü içinde disiplin hukukunun yerini ve usulünü gözetmek gerekmektedir. Disiplin cezaları ile ilgili pek çok hususta, ceza hukukunun kaideleri uygulanmaktadır. Bu kaidelerden en temellerinden biri, kanunsuz suç ve ceza olmayacağı ilkesidir. Kanunilik ilkesi olarak literatüre girmiş bu kuralla beraber kıyas yasağı, savunma hakkı ve yargı yolu, disiplin hukukumuzda egemen olan diğer ilkelerdir. İçtüzük değişiklik teklifinin 14., 15. ve 16. maddeleriyle bu ilkelerin, hak ve güvencelerin tamamı yerle bir edilmektedir. Genel ve kapsayıcı bir metin olması gereken İçtüzük, değişikliklerle bu özelliğini iyice yitirmektedir. Bazı hükümler, iktidar ve fiili koalisyon ortağı MHP'yi rahatsız eden ifade ve davranışların bir daha tekrarlanmaması amacıyla adeta kişiye, olaya, hatta kelimeye özel konmuştur.

Her şeyden önce, mevcut düzenleme suç ve cezanın belirli olması ilkesine tamamen aykırıdır. Mevcut İçtüzük'ün Meclis'ten geçici olarak çıkarma cezasını düzenleyen 161. maddesinin 3. fıkrasında belirli kişiler tespit edilmiş, bu kişilere yönelik hakaret, sövme veya tehdit, Türkiye Cumhuriyeti'ne ve onun Anayasal düzenine sövmek eylemlerinin karşılığı olarak bu ceza belirlenmiştir. Değişiklik ile İçtüzük metnine "*Türk milletinin tarihi ve ortak geçmişine yönelik hakaret, Anayasa'nın ilk dört maddesine aykırı beyanlarda bulunmak, Türkiye Cumhuriyetinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü esnasında Anayasa'da düzenlenen idari yapısına aykırı tanımlamalar yapmak*" kısımları da eklenmiştir. Sınırı, kapsamı tamamen belirsiz bu söz öbekleri bir kural niteliği taşımamaktadır. Bir kez daha Ankara Milletvekili Ahmet İyimaya'nın ve Karabük Milletvekili Mehmet Ali Şahin'in de aralarında olduğu 117 imza ile Anayasa Mahkemesi'ne sunulmuş dilekçedeki görüşlere atıfla belirtmek isteriz ki, "*Keyfiliğin temel taşlarını, bu tür ölçüsüz ve üzerine "kural yaftası" geçirilen hükümler oluşturmaktadır*". Bu hüküm, sadece İçtüzük ile getirilen disiplin rejimini alt üst etmekle kalmaz, aynı zamanda Anayasa'da tanınan kürsü dokunulmazlığını da yok eder.

Ayrıca, başlı başına bir disiplin cezası niteliği taşıyan kesinti hükmü, ceza neveleriyle hiç ilgisi olmayan ve disiplin cezalarında savunma ve özür dilemeyi düzenleyen 163. maddeye eklenmiştir. Oysa disiplin cezalarının neveleri 156. maddede, uyarma, kınama ve meclisten geçici olarak çıkarma şeklinde, *numerus clausus* olarak belirtilmiştir. Disiplin cezası olarak

tanınmayan bir usulün, savunmayı düzenleyen hükme yamanması hukuk tekniği açısından doğru değildir.

Kürsü dokunulmazlığı veya yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin yasama faaliyeti kapsamında sarf ettiği sözler, kullandığı oy, açıkladığı düşünceler nedeniyle hiçbir surette sorumlu tutulamazlar. Anayasa'nın 83. maddesinin koyduğu bu kural mutlak bir sorumsuzluk hükmüdür. Bu anlamda yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin açıkladıkları düşünceler, verdikleri kanun teklifleri, ilgili birimlere sundukları dilekçeler vb. bakımından ve bu görüşlerin TBMM dışında tekrarlanmasından kaynaklı sorumluluklarını önleyen bir güvencedir. Bu yönüyle yasama sorumsuzluğu Meclis çalışmalarıyla alakalı her neviden fiiller için milletvekillerini sorumluluktan beri kılan bir müessesedir. Yasama sorumsuzluğu, Anayasa hükümleri muhafaza edilirken Meclis tarafından İçtüzük marifetiyle kaldırılamaz. Diğer taraftan **“Anayasa’da hiçbirbiçimde “yasama sorumsuzluğu” nun kaldırılabilceğine dair bir hüküm bulunmamaktadır”**.Bu içtüzük teklifi ise açıkça “yasama sorumsuzluğu” nu kaldırmaktadır; dolayısıyla içtüzükle, Anayasa değiştirilmeye çalışılmaktadır.

Yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin temsil ettikleri halkların iradesinin eksiksiz olarak ortaya konmasına matuf bir müessese olması nedeniyle ki milletvekilliği sona ermiş olmadığı sürece yasama sorumsuzluğunun hiçbir şekilde Meclis tarafından kaldırılması söz konusu olamaz.Yasama sorumsuzluğunun Meclis tarafından kaldırılamayacak olmasının en temel gerekçesi; bu müessesenin milletvekillerinin şahsına yönelik bir imtiyaz olarak değil, onların yerine getirdikleri görev sebebiyle ve görevle alakalı konulardaki icraatlarını kapsayan objektif mahiyet arz eden bir kamu hukuku müessesesi olması sebebiyledir.

Yasama sorumsuzluğu güvencesi sayesinde ki, muhalefette yer alan farklı partilere mensup milletvekilleri, temsil ettikleri kesim adına Mecliste görüşlerini yansıtırırken, iktidarın gücü karşısında kendilerini güvende hissedebilmektedirler. Parlamentoların iradesini temsil ettikleri halka karşı sorumluluklarının yerine getirebilmelerinin temel koşulu da muhalefet milletvekillerinin de iktidar partisi milletvekilleri ile eşit bir biçimde fikirlerini dile getirme ve yetkilerini kullanabilmeleri ile mümkündür. Yasama yetkisini elinde bulunduran milletvekili, seçim hakkı çerçevesinde bu görevini sürekli bir biçimde ifa etmekle mükelleftir.

Kaldı ki, hüküm kendi içinde çelişkiler ve belirsizlikler barındırmaktadır. Komisyon görüşmelerinde teklif sahipleri, "Türk milletinin tarihine ve ortak geçmişine" ifadesinin kapsamını açıklarken, Rum, Ermeni, Kürt, Çerkes vatandaşların da ortak geçmişinin

korunduğunu belirtmişlerdir. Ancak savaşın dinmediği Anadolu coğrafyasında, TBMM Başkanlığı'nın korumaya layık gördüğü ortak geçmişin nerede bitip hakaretin nerede başladığı belirsizdir. Bu hükümle resmi tarih yazını tüm milletvekillerine dayatılmaya çalışılmaktadır. Nitekim Anayasa değişikliği görüşmeleri esnasında 14 Ocak 2017 günü, TBMM kürsüsünden HDP İstanbul Milletvekili Garo Paylan "*Çoğulculuğu soykırım ve katliamlarla kaybettik*" sözlerini sarf ettiği için bu hüküm uyarınca cezalandırılmıştır. Bu "ortak geçmiş"imize iktidar tarafından yüklenen anlamın sınırını gösteren bir cezadır. Bu düzenlemeyle sınır iyice belirsizleşmektedir.

Örneğin TBMM Başkanı İsmail Kahraman, 25 Nisan 2016 günü İslam Ülkeleri Akademisyen ve Yazarlar Birliği'nin İstanbul'da düzenlediği "Yeni Türkiye Konferansları"nın 6.sında konuşmuş ve "*Laiklik yeni anayasada olmamalıdır. Dindar anayasa meselesinden yeni anayasamızın kaçınmaması lazım*" ifadesini kullanmıştır. Yeni düzenlemeyle, Anayasa'nın ilk dört maddesinde kurulan düzene açıkça aykırı olan bu ifadeyi kullanan TBMM Başkanı, kendisini cezalandırabilecek midir?

Komisyon görüşmeleri esnasında, *Türkiye Cumhuriyetinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü* esasında Anayasa'da düzenlenen idari yapısına aykırı tanımlamalar yapmak ifadesiyle murat edilen düzenlemenin ne olduğu tartışılırken, Komisyon Başkanı, AKP İstanbul Milletvekili Mustafa Şentop, "*mesela federasyon*" demiştir. İnsanların sokakta tartışması yasak olmayan, bu çerçevede örgütlenerek siyasi parti kurması dahi mümkün olan ve bu siyasi amacı güden, tescil edilmiş aktif siyasi partilerin bulunduğu sistemde, bu sözcüklerin TBMM kürsüsünden söylenmesinin yasaklanması kürsü dokunulmazlığıyla bağdaşmadığı gibi, demokrasiyi tamamen ortadan kaldırmaktadır. Hala Türkiye'de aktif olan Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi, Kürdistan Özgürlük Partisi (PAK) tescil edilmiştir. Tüzüğü "*Kürdistan; Hemen Şimdi*" sloganıyla başlayan PAK, "*Kürdistan'da bir devlet hedefi, en küçük kazanımlar için mücadeleyi de içerecek şekilde, eşit, iki devletli bir federasyon ya da konfederal devlet olabileceği gibi, bağımsız devlet şeklinde de gerçekleştirilebilir.*" görüşündedir. Bu siyasi partinin barajı aşması durumunda, İttüzük'ün bu hükmü karşısında durumu ne olacaktır? Tüzük ile öngörülen para cezasını peşinen mi yatıracağı yoksa parti milletvekillerinin kürsüde konuştuğu esnada mı cezanın uygulanabilir olacağı açıklanmaya muhtaçtır.

İttüzük değişiklik teklifinin 14. maddesiyle, kınama cezasını düzenleyen İttüzük hükmüne yeni bentler eklenmiştir. Buna göre TBMM bina, tesis ve arazilerine silahlı girenlere, Genel

Kurul'a huzur bozucu pankart, döviz ve benzeri materyal getiren ve kullananlara kınama cezası verilmesi öngörülmektedir. Neyin huzur bozucu olduğuna kim, nasıl karar verecektir? Sözelimi, bugün cezaevinde hukuksuzca tutulan parlamentonun 3. büyük parti grubu Eş Başkanları ve milletvekillerinin fotoğrafları, “irademizdir” yazılı pankartlar, dövizler, 2017 Bütçe görüşmeleri esnasında “tarafsız olması gereken” AKP’li Meclis Başkanvekilleri tarafından “huzur bozucu” şeklinde tanımlanmış ve kaldırılması istenmişti. Bu hüküm ile iktidarın huzurunu bozan her türlü hareket, disiplin cezasıyla karşılanacaktır. Genel Kurul’a döviz, pankart vs getirilmesini yasaklayan bu düzenleme yasama sorumsuzluğu ile fikir ve ifade özgürlüğüne saldırının başka bir boyutudur.

Aynı şekilde, komisyon çalışmalarında ve genel kurulda söz hakkı kısılan milletvekillerinin sözlerini söylemek ve antidemokratik uygulamaların altını çizmek için yaptıkları hareketler de cezayla karşılaşacaktır. Oysa kürsüde bulunan milletvekillerinin amacı, kendilerini ifade etmektir. Bunun için hangi aracı kullanacaklarına kendilerinin karar veremeyeceği bir parlamento ifade hürriyetinin kısıtlanması anlamına gelmektedir. Çiftçilerin, emekçilerin gündemini Meclis’e taşımanın bir yoludur böyle araçların kullanılmasıdır. Günü geldiğinde buğday üreticisinin, günü geldiğinde madencinin sıkıntısı bu görsellerle Meclis’e taşınmıştır. Bunun önü kesilmektedir. Kaldı ki genel kurulun huzurunu bozacak materyallerin ne olduğuna karar verecek mekanizma belirlenmediği gibi, bu cezalara karşı başvurulabilecek bir yol da yoktur. Son derece açıktır ki aslında bozulan Genel Kurul’un huzuru değil siyasal iktidarın huzurudur. Sonuç olarak bu düzenleme; iktidarı eleştiren, hukuksuz uygulamalarını konu edinen herhangi bir döviz ve pankartı “kınama” cezasıyla cezalandırmanın bir aracı haline getirilmek istenmektedir.

Komisyon çalışmalarında örnek olarak gösterilen parlamentoların uygulamalarında, çoğu eşit temsil esasına göre teşkil edilmiş bir kurul, uyarma haricindeki disiplin cezalarına karar verebilmektedir. Kaldı ki bu ülkelerde, disiplin cezaları son derece istisnai durumlarda uygulanmaktadır. Demokratik denilebilecek anayasalara sahip ülkeler arasında, milletvekillerine yönelik bu denli hizaya sokma amacı güden uygulamaların bulunduğu tek ülke, %25 Arap azınlığı baskı altına çalışan aşırı sağcı iktidar tarafından yönetilen İsrail’dir. İsrail polisinin aşırı güç kullanımını, haksız tutuklamaları eleştiren, İsrail’le çatışmalarda hayatını kaybeden Filistinlilerin ailesine taziye ziyareti yapan milletvekillerine para ve meclisten çıkarma cezası öngören düzenleme 20 Temmuz 2016 günü İsrail’de yasalaşmıştır.

5. Sonuç

Sonuç olarak mevcut İçtüzük değişikliği, bir yanıyla muhalefetin sesini kısmayı amaçlarken, bir yanıyla da iktidarın dilini ve siyaset biçimini muhalefete dayatmakta, muhalefeti bu terminolojiye hapsedmeye çalışmaktadır. Bunun uygulanabilir olması için öngörülen disiplin cezalarının, demokratik hukuk devletiyle bir ilgisi yoktur. Aksine bu düzenlemelerle güdülen amaç, giriş bölümünde açıklanan siyasi konjonktürde, ama özellikle 16 Nisan referandumu sonrası tesis edilmek istenen yeni sistemde, muhalefetsiz bir Meclis ve nihayet muhalefetsiz bir toplum yaratmaktır.

Keyfilik esasına dayalı, rövanşist bir yaklaşımın sonucu olan, hiçbir denge, denetleme veya fren mekanizması öngörmeyen bu düzenleme, sadece Meclis'i etkisizleştirmekle kalmamakta, toplumu çözümü çok güç bir kutuplaşmaya itmektedir. Unutmamak gerekir ki, çoğunluğun temsil kabiliyetinin, halkın yüzde kaç oyuyla seçilmiş olursa olsun, farklı görüşleri ve toplumun çoğulcu yapısını, seçimler neticesinde oluşan aritmetikle bütüncül bir biçimde temsil eden ve müzakere imkanını her zaman elinde bulunduran TBMM'nin temsil kabiliyetiyle yarışamayacağı tartışmasızdır. Bu itibarla, Meclis İçtüzüğü vasıtasıyla bu çoğulcu yapıyı korumak ve daha da güçlendirmek yerine çoğunluğun azınlığa tahakkümü biçiminde karşımıza çıkan çoğunlukçu yapıyı tesis etmek amacıyla ve "huzuru korumak" kisvesi altında tek sesliliği dayatan bir anlayışla kaleme alınmış bu teklif kabul edilemez.

Mithat SANCAR

Mardin Milletvekili

Meral DANIŞ BEŞTAŞ

Adana Milletvekili

Erol DORA

Mardin Milletvekili